

GLAZBA U KURIKULUMU KATOLIČKOG VJERONAUKA

Mihael Prović

Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Splitu
mihael.provic@gmail.com

UDK: 27-535:3.016
27-752:2-47
780.71:008
001.11:17.023.3
355.233.25:1/2:781.22
Pregledni rad
Rad zaprimljen 9/2023.

SAŽETAK

U odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, glazba je sastavni dio odgojnog procesa svakog učenika te je možemo utkati i u kurikulum Katoličkog vjeronauka za osnovne i srednje škole. Dinamika glazbenog i vjerskog odgoja i obrazovanja isprepleće se u njihovoj interdisciplinarnosti i međupredmetnosti. Vjeroučitelj će, koristeći kurikulum Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti te kurikulum Katoličkog vjeronauka, svojom kreativnošću, preko njihovih predmetnih domena, osmisliti godišnji izvedbeni kurikulum Katoličkog vjeronauka za osnovne i srednje škole. Stoga je potrebno različite glazbene sadržaje, u raznolikosti njihovih formi (pjesma za pjevanje, skladba za slušanje, glazbeni video-spot, i sl.), utkati u vjeronaučnu nastavu. U jednom vjeronaučnom satu, kombinirajući glazbenu metodiku s metodikom vjeronaučne nastave, možemo koristiti različite glazbene sadržaje i forme, te tako obogatiti i oplemeniti odgojni proces i formaciju današnjih vjeroučenika.

Ključne riječi: Glazbena kultura i Glazbena umjetnost, Katolički vjeronauk, godišnji izvedbeni kurikulum, interdisciplinarnost, međupredmetnost

Uvod

Pojam *glazba* u svojem korijenu riječi ima slavenski naziv glas-ba, glas = zvuk, a upotrebljava se kao sinonim za riječ *muzika* (grčki *μουσική*, latinski *musica*). O glazbi možemo govoriti kao o *znanju* i *vještini*, *umjet-*

*nosti vremenske organizacije zvuka/tona i kombiniranju zvukova/tonova prema pravilima, te kao proizvodu glazbene umjetnosti.*¹

Da bismo mogli govoriti o glazbi, potrebno je ponešto reći o čovjeku kao biću koje je sposobno čuti šum, buku ili zvuk u svom okruženju, te ih svojim slušnim i spoznajnim sposobnostima percipirati kao nešto što zovemo i definiramo tonom tj. glazbom.² Također, potrebno ju je staviti i u kontekst s ljudskim životom jer je upravo čovjek onaj koji je doživljava, (uz prirodu) stvara/komponira, te upotrebljava na brojne načine, koji često ovise i o samom čovjeku kao takvom i njegovim potrebama.

Znanstvena literatura čovjeka definira na sljedeće načine: *homo sapiens* – mudar čovjek; *homo religiosus* – vjernik i transcendentalno biće; *homo faber* – praktičan čovjek, radnik; *homo metaphisicus* – biće koje hrli i propitkuje se o posljednjim stvarima svijeta; *homo moralis* – moralno biće; *homo ludens* – čovjek kojemu je bitak slobodna igra; *homo animalis* – obična životinja s brojnim nagonima; *homo bestialis* – krvoločna životinja; *homo communicationis* – Božje i društveno, odnosno komunikativno, biće.³ Čovjek u svoj raznolikosti vlastitog bića ulazi u proces odgoja i obrazovanja za vrijeme kojeg se odvija dinamika brojnih afirmacija i transformacija povezanih s konkretnim društvenim kontekstom. Čovjek se neprestano upoznaje s nečim novim (indukcija) te se određuje prema tom novom tj. prilagođava (transformacija).⁴ Tako dolazi do indukcije i transformacije odnosa kojeg čovjek ima prema glazbi i vjeri tj. glazbenom i vjerskom odgoju i obrazovanju, i posljedično glazbeni i vjerski odgoj postaju dio odgoja i obrazovanja svakog pojedinca/učenika. U odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske, glazba se može

¹ Usp. Glazba. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2021. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=22246> (1. 7. 2023.)

² Važno je razlikovati pojmove: *šum* i *buka* su različite nepravilne frekvencije, dok je *ton* zvuk koji se sastoji od harmoničnih titranja koji stvara harmoničke (pravilne) valove. Usp. Akustika. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=1265> (4. 8. 2023.)

³ Usp. Mario Plenковиć, Čovjekovo komunikativno naslijeđe i novi medijski diskurs, *Media, Culture and Public Relations* 8 (2017.) 1, 1-6.; Juraj Plenковиć, Humana ekologija, Sveučilište u Rijeci, Građevinski fakultet, Rijeka, 2002., 31-33.

⁴ Usp. Jadranka Garmaz, NOK i vjeronauk: religiozna kompetencija u školskom vjeronauku, *Crkva u svijetu* 47 (2012.) 4, 434.

koristiti samostalno u kolegijima *Glazbena kultura* i *Glazbena umjetnost*, ili u korelaciji s drugim predmetima poput *Katoličkog vjeronauka*.

I. KURIKULUM GLAZBENOG ODGOJA

1.1. Identitet, svrha i ciljevi glazbenog odgoja

Predmetima *Glazbena kultura* i *Glazbena umjetnost* učenika se potiče na unaprjeđenje estetskog razvoja i kreativnosti, razvijaju se njegove glazbene sposobnosti i opći interes za glazbom. U procesu poučavanja i učenja, kod učenika se razvija i svijest o očuvanju glazbene kulturne baštine, kao dio osobnog identiteta u multikulturalnom okruženju. Učenik se susreće i upoznaje s glazbom različitog podrijetla, različitih stilova i vrsta te usvaja osnove glazbenog jezika i pismenosti. Učenik je upućen na otvorenost i prilagodljivost različitih procesa učenja, na didaktički i metodički pluralizam, te na istraživačko, projektno i individualno učenje, koje uključuje primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija. Učenje glazbe u školskom odgojno-obrazovnom sustavu odnosi se na izbornu nastavu. Osim školskih, učenik može biti uključen i u izvannastavne/izvanškolske aktivnosti gdje učenici proširuju svoja stečena znanja i glazbene vještine. Razvijajući svoje interese za umjetnički rast i razvoj, učenici unaprjeđuju svoj građanski i interkulturalni odgoj. Učenje glazbe tako ima višestruku društvenu ulogu koja učenika integrira u zajednicu i njezinu kulturu, kako bi bio sposoban aktivno sudjelovati u glazbenom životu vlastite zajednice kao izvođač, publika i stvaratelj, te doprinositi očuvanju i prenošenju kulturnog nasljeđa.⁵

Kurikulum predmeta *Glazbena kultura* i *Glazbena umjetnost* temelji se na nekoliko važnih načela:

1. Psihološko načelo (potiče učenika na kreativno izražavanje, učenik emotivno reagira na glazbu te stvara vlastiti odnos prema glazbi)
2. Kulturno-estetsko načelo (učenik razvija glazbeni ukus, vrednuje glazbu te iznosi vlastite stavove o glazbi);
3. Načelo sinkroničnosti (učenik se osposobljava za promatranje glazbe s različitih aspekata);

⁵ Usp. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 5-6.

4. Načelo interkulturalnosti (učenik razvija svijest o različitosti glazbenih izričaja vlastite kulture kojoj pripada i drugih kultura svijeta s kojima se susreće).⁶

Stoga, učenje i poučavanje predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost ima sljedeće odgojno-obrazovne ciljeve:

1. omogućiti društveno-emocionalni razvoj učenika, uključuje darovite i učenike s teškoćama
2. poticati razvoj glazbenih sposobnosti svih učenika u skladu s individualnim sposobnostima pojedinca
3. potaknuti učenike na aktivno bavljenje glazbom i sudjelovanje u kulturnom životu zajednice
4. upoznati učenike s glazbenom umjetnošću putem kvalitetnih i reprezentativnih ostvarenja glazbe različita podrijetla te različitih stilova i vrsta
5. potaknuti razvijanje glazbenoga ukusa i kritičkoga mišljenja
6. potaknuti razumijevanje interdisciplinarnih karakteristika i mogućnosti glazbe
7. osvijestiti vrijednost regionalne, nacionalne i europske kulturne baštine u kontekstu svjetske kulture
8. razviti kulturno razumijevanje i interkulturalne kompetencije putem izgrađivanja odnosa prema vlastitoj kulturi, i otvorenog pristupa prema drugim kulturama naglašavajući pritom prihvaćanje i poštovanje drugih osoba i različitog mišljenja.⁷

1.2. Domene glazbenog odgoja u obrazovnom sustavu

Učenje i poučavanje predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost prema predmetnom kurikulumu ima sljedeće domene:

- A. Slušanje i upoznavanje glazbe
- B. Izražavanje glazbom i uz glazbu
- C. Glazba u kontekstu.⁸

Prema domeni A (Slušanje i poznavanje glazbe), učenik će se u neposrednom susretu s glazbom upoznati s glazbenim djelima pomoću

⁶ Usp. *Isto*, 7.

⁷ *Isto*, 8.

⁸ Usp. *Isto*, 9-10.

audio i video zapisa. Aktivnim slušanjem glazbenih djela, učenici će se upoznati s različitim vrstama, stilovima, pravcima i žanrovima te naučiti vrednovati glazbu. Prema domeni B (Izražavanje glazbom i uz glazbu) učenici izvode različite glazbene aktivnosti pjevanjem, sviranjem, glazbenim igrama, glazbenim stvaralaštvom, pokretom uz glazbu i sl., što im omogućuje da cjelovito dožive glazbu i započnu razvijati vlastite glazbene sposobnosti i kreativnost. Prema dobi, sposobnostima i interesu učenika, učitelj će odabrati neke od navedenih aktivnosti. Istovremeno učenik može pohađati i mnoge izvannastavne glazbene aktivnosti te izbornu i fakultativnu nastavu, što može uključivati satove pjevačkog zbora, sviranje nekog instrumenta samostalno ili u orkestru, sudjelovanje u plesnim skupinama, folklornim ansamblima ili skladanje vlastitih melodija - kompozicija. Prema domeni C (Glazba u kontekstu) učenik će uz domene A i B sada nastaviti otkrivati regionalne, nacionalne i globalne vrijednosti glazbene i kulturne baštine, uočavati utjecaj glazbene umjetnosti na društvo te će postupno postajati sposoban povezivati glazbenu umjetnost s ostalim umjetnostima.⁹

2. KURIKULUM KATOLIČKOG ODGOJA

2.1. Identitet, svrha i ciljevi katoličkog odgoja

Katolički vjeronauk u školi pomaže učenicima pri usvajanju kršćanskog nauka i katoličke vjere, kako bi postali sveti vjernici te zreli i odgovorni građani. Upoznavanjem Kristove osobe u vjeronaučnoj nastavi, učenici se upoznaju sa spasenjskim navještajem i zbližavaju se s katoličkom vjerom u njezinom učenju, slavljenju i življenju, koja s vremenom postaje sve zrelija. Također je važno da učenje Katoličkog vjeronauka u učenicima izgrađuje pozitivno-tolerantan odnos prema drugim konfesijama, religijama i svjetonazorima. Stoga, ovakav vjerski odgoj u školi omogućava učenicima upoznavanje jednog povijesnog hoda i utjecaja Katoličke Crkve pri razvoju i napretku, ne samo hrvatskog naroda i kulture, već utjecaja Crkve na europsku i svjetsku kulturu i znanost. Katolički vjeronauk mora integrirati svoja crkveno-teološka, antropološko-pedagoška, povijesno-kulturna te didaktičko-metodička obilježja

⁹ Usp. *Isto*, 11.

kako bi pridonosio cjelovitom odgoju i obrazovanju učenika u hrvatskom školskom odgojno-obrazovnom sustavu i kurikulumu.¹⁰

Katolički vjeronauk kao školski predmet sustavno tumači kršćansku Objavu i nauk Crkve i nosi konfesionalno obilježje, te kao takav, zasniva se na autonomiji znanstveno-teološkoga istraživanja i priopćavanja kršćanske vjere i govora o Bogu. Katolički vjeronauk na teološko-odgojnom planu ostvaruje vjernost Bogu i čovjeku. Vjernost Bogu odnosi se na cjelovito tumačenje kršćanske Objave, evanđeoskog navještaja i nauka, te na sakramentalni život. Usredotočuje se na: osobu Isusa Krista u otajstvu Presvetoga Trojstva: Oca, Sina i Duha Svetoga; bitne događaje povijesti spasenja koje uključuju Kristovo spasenjsko i otkupiteljsko djelo unutar nauka Katoličke Crkve; povijest i bogatu tradiciju; svece i duhovne uzore; njezinu kulturnu i umjetničku baštinu kojima se potiče izgradnja ljudske i vjerske zrelosti. Vjernost čovjeku odnosi se na govor o čovjeku kao Božjem stvorenju i Božjoj slici, te o pitanjima o smislu života i osobnog postojanja. Stoga je važno vrednovanje povijesno-kulturne i egzistencijalne stvarnosti, te općih etičkih i moralnih izazova suvremenog društva. Katolički vjeronauk želi omogućiti učenicima potpunije poznavanje i vrednovanje čovjeka i svijeta u kojem živimo, kako bi pridonosio općem dobru svakog pojedinca i čitave ljudske zajednice.¹¹

Po svom odgojno-obrazovnom pristupu, Katolički vjeronauk je ekumenski i dijaloški otvoren u svojim sadržajima i ciljevima. Učenike se želi odgajati za ekumenizam, poštivajući pripadnike drugih kršćanskih crkava, te za dijalog i suživot s pripadnicima drugih religija ili svjetonazora. Smisao ovakvog odgoja je međusobno poštivanje različitosti u uvjerenjima, stavovima i tradicijama. Cjeloviti odgoj želi poticati ostvarivanje učeničkih intelektualnih, moralnih i duhovnih potencijala, što pridonosi općim ciljevima demokratske i humane škole. Takav odgoj, Crkva promatra u svjetlu kršćanske antropologije i čovjeka koji je Božja slika, savršeno ostvarena u osobi Isusa Krista. Katolički vjeronauk pridonosi izgradnji i poštivanju čovjekova dostojanstva, njegove etičke i moralne svijesti te objektivnog i kritičkoga pristupa prema suvremenom životu i svijetu. U svjetlu katoličke vjere, učenicima nudi argumentirano

¹⁰ Usp. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, Zagreb, 2019., 5.

¹¹ *Isto.*

i kritičko promišljanje te izgradnju stavova i vrednota, etičko-moralnih načela i vrijednosti, poput slobode, odgovornosti, pravednosti i solidarnosti. Tako, Katolički vjeronauk pridonosi humaniziranju škole i odgoja učenika za izgradnju *civilizacije ljubavi*. Kako bi u sebi otkrili potrebu za vlastitim doprinosom u izgradnji mira i općeg dobra, vjeronauk im pomaže da postignu punu ljudsku i kršćansku zrelost i (samo)ostvarenje „čovjeka savršena, do mjere uzrasta punine Kristove“ (Ef 4,13), to jest, da postanu sveti.¹²

Katolički vjeronauk u školi u komunikaciji je s proučavanjem ljudske kulture i u dijalogu s različitim kulturama suvremenoga svijeta. Zadaća vjerskog odgoja u školi je uprisutniti Evanđelje u suvremenu kulturu. Učenicima se omogućuje rast i razvoj vlastitog vjerskog, nacionalnog i kulturnog identiteta, no potiče ih se i na poštovanje identiteta svih drugih osoba ili skupina, promičući međukulturni dijalog u suvremenom pluralnom i globalnom svijetu. Vjeronauk u školi učenicima nudi komunikološko te didaktičko-metodičko djelovanje, strategije, pristupe i metodički instrumentarij, te ima svoju odgojno-obrazovnu i metodičku posebnost jer razvija suradnički susret osoba, učenika i vjeroučitelja s Božjom Riječi. Taj interdisciplinarni dijalog i međupredmetna suradnja unutar društveno-humanističkog i odgojno-obrazovnih područja povezuje gotovo sva područja znanja, a svi ti različiti sadržaji učenicima postaju važan interpretacijski ključ za razumijevanje, ne samo vjersko-religijskih sadržaja, već i naše cjelokupne stvarnosti. Stoga, u formalno-pravnome i organizacijskom smislu, vjeronauk u školi je redovni i obavezni predmet za one učenike čiji ga roditelji ili skrbnici odaberu, izvodi se dva sata tjedno u redovitoj nastavi, pod jednakim uvjetima kao i ostali obavezni nastavni predmeti. Poučava se tijekom svih odgojno-obrazovnih ciklusa. Kurikulum se prilagođava djeci s teškoćama u razvoju prema dokumentu *Okvir za poticanje i prilagodbu iskustva učenja te vrednovanja postignuća djece i učenika s teškoćama*, te darovitoj djeci prema dokumentu *Okvir za poticanje iskustva učenja i vrednovanja postignuća darovite djece i učenika*.¹³

Proučavajući kurikulum s načelima i ciljevima vjerskog odgoja u školi, možemo zaključiti da odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja

¹² Usp. *Isto*, 5-6.

¹³ Usp. *Isto*, 6.

u kurikulumu nastave predmeta Katolički vjeronauk trebaju omogućiti da svaki učenik:

1. razvije sposobnost postavljanja pitanja o Bogu, čovjeku, svijetu, smislu i vrijednostima života, etičkim i moralnim normama ljudskoga djelovanja, te sposobnosti smislenoga predstavljanja i objašnjavanja odgovora koji na ta pitanja dolaze iz razuma, Objave i vjere Katoličke Crkve
2. upozna i razumije kršćansku religiju i katoličku vjeru te temeljne istine vjere u svjetlu cjelovitoga nauka Katoličke Crkve
3. upozna sadržaj i osnovnu strukturu Biblije i temeljna obilježja kršćanske Objave i povijesti spasenja, razumije značenje Božje riječi u Bibliji i crkvenom naviještanju te argumentirano raspravlja i vrjednuje njezin utjecaj na povijest čovječanstva, ljudsku kulturu i konkretan život
4. pronalazi vlastiti put izgradnje života i odgovornoga moralnog djelovanja prema kršćanskoj poruci i katoličkoj vjeri te postane sposoban artikulirati, graditi i vrjednovati život iz vjerske i katoličke perspektive
5. upozna i vrjednuje sakramente, liturgijska i crkvena slavlja, te molitvu kao duhovnu snagu i duhovno-vjernički način pripadništva i života, zajedništva i slavlja u Katoličkoj Crkvi
6. poznaje temeljne događaje povijesti i tradicije Katoličke Crkve i shvaća njezinu sakramentalnu stvarnost, razumije da je ona zajednica Kristovih vjernika, nositeljica Objave Božje i navjestiteljica Radosne vijesti spasenja za sve ljude
7. shvati da je pripadnost Katoličkoj Crkvi, u okviru konkretne crkvene zajednice, poziv na svjesno i odgovorno kršćansko djelovanje i vladanje u Crkvi i u društvu
8. nauči temeljna obilježja različitih religija, konfesija i svjetonazora te promiče razumijevanje i poštovanje drukčijih razmišljanja, stavova, tradicija i životnih odluka
9. poznaje i vrednuje ulogu i doprinos kršćanstva, osobito Katoličke Crkve u kulturnome, obrazovnome, znanstvenome i gospodarskome razvoju i napretku hrvatskoga društva i zapadne civilizacije u prošlosti i sadašnjosti, izgrađujući pritom vlastiti stav odgovornosti,

poduzetnosti, sudioništva i solidarne humanosti u nastojanju izgradnje *civilizacije ljubavi*

10. razvije religijsku i vjersku pismenost i komunikacijsku kompetenciju, da bi se osnažio u suočavanju s različitim životnim situacijama i znao kritički i kreativno promišljati te argumentirano obrazlagati važnost osobnoga odgovornog djelovanja u Crkvi i društvu.¹⁴

2.2. Domene katoličkog odgoja u obrazovnom sustavu

Učenje i poučavanje nastavnoga predmeta Katolički vjeronauk prema predmetnom kurikulumu ima sljedeće domene:

- A. Čovjek i svijet u Božjemu naumu
- B. Riječ Božja i vjera Crkve u životu kršćana
- C. Kršćanska ljubav i moral na djelu
- D. Crkva u svijetu¹⁵

Prema domeni A (Čovjek i svijet u Božjemu naumu), Katolički vjeronauk postaje mjesto u kojem će učenik pronaći odgovore na pitanja o smislu (vlastitoga) života. Učenik upoznaje Boga koji je početak i stvoritelj svega stvorenog, pa tako i ljudskog života. Upoznaje se s osobom Isusa Krista koji je utjelovljeni Sin Božji i naš spasitelj. Proučavajući biblijske tekstove i tradiciju Crkve, učenik uči o trajnoj ljubavi Boga prema čovjeku. Kristova poruka o navješćaju Kraljevstva Božjega, koja se očituje u Crkvi, zajednici vjernika, upućuje učenike/vjernike na formiranje osobnog vjerskog identiteta, ali ih potiče i na otvorenost prema drugome, svijetu i prirodi koji nas okružuju. Neke od važnih tema za proučavanje vezane su uz pitanja o smislu života, smrti, patnji, nadi, budućnosti i vječnosti. U vjeronaučnoj nastavi, osim što učenici dobivaju odgovore koje nudi katolički nauk, oni se također upoznaju i s tumačenjem svijeta i čovjeka iz perspektive drugih vjera, religija i svjetonazora.¹⁶

Prema domeni B (Riječ Božja i vjera Crkve u životu kršćana), učenik shvaća da je Riječ Božja sam Isus Krist, objavljeni i utjelovljeni Sin Božji, jedno u zajedništvu s Ocem i Svetim Duhom, od početka stvaranja

¹⁴ *Isto*, 7.

¹⁵ Usp. *Isto*, 8.

¹⁶ Usp. *Isto*, 9.

svijeta i čovjeka. Proučavajući trinitarni vid Presvetog Trojstva, učenik polako shvaća otajstvo Božje objave u Bibliji. Bit biblijske objave je otkriti kako Bog govori ljudima kroz one koji su nadahnuti Duhom Svetim. Tim nadahnućem, služeći se ljudskim govorom i jezikom, Bog nam sam progovara. Učenici upoznaju Bibliju s tekstovima staroga i novoga saveza (zavjeta) kao knjigu kršćana, te postupno shvaćaju njezino značenje za kršćanstvo i Katoličku Crkvu. Starozavjetni tekstovi nam govore o ljubavi između Boga i židovskog naroda, dok je u središtu novozavjetnih tekstova naviještanje kraljevstva Božjega i Kristova spasenjska djela, te njegova smrti i uskrsnuće, koje uključuju svakog čovjeka. Tako učenici povezuju vlastiti život s Božjom Riječju i upoznaju temelje kršćanske objave, vjere i života crkvene zajednice, od njezinih početaka do danas. Učenici se upoznaju i s važnim biblijskim osobama i njihovim životima i poslanjima. U svjetlu ovih kršćanskih sadržaja, učenici izgrađuju svoj vjerski i kulturni identitet te vrijednosni sustav prema kojem mogu osmisliti vlastiti život i poslanje kroz sve probleme, nade i tjeskobe s kojima se svakodnevno susrećemo. Učenici proučavaju i pronalaze mjesta u kojima mogu živjeti vlastitu vjeru, a to su liturgija, sakramenti, molitva obiteljski život i sl.¹⁷

Prema domeni C (Kršćanska ljubav i moral na djelu), učenik se upoznaje sa značenjima različitih pravila i zapovijedi s kojima uređuje osobni život i suživot u odnosu prema drugima. Učenik će postupno biti sposoban preuzeti odgovornost za svoja djela i promišljati o vlastitoj ulozi i odgovornosti prema zajednici u kojoj živi. Proučavanjem biblijskih tekstova, posebno evanđeoskih savjeta nastalih iz biblijskih tekstova, učenik se upoznaje i sa (svetim) osobama koje su živjele prema tim pravilima i zapovijedima, a koje mogu postati uzori vjerskog i moralnog života. Tako životi svetaca učenicima mogu postati model odgoja za dobro, pravednost i istinitost. U vjeronaučnoj nastavi moralni život postaje nešto što je duboko ukorijenjeno u život svakog pojedinca te upućuje na stalan odnos Boga stvoritelja i stvorenja (SZ) i odnos Otkupitelja i *novog stvorenja* (NZ).¹⁸ Učenici će također proučavati mnoge moralne i etičke teme drugih svjetonazora, pokušavajući pronaći odgovor na pitanja i dvojbe o abortusu, ljudskoj spolnosti, korupciji, nepravdi, siromaštvu

¹⁷ Usp. *Isto*, 10.

¹⁸ Usp. *Isto*, 11.

itd. Učenik će biti svjestan izazova različitih sloboda i prisila današnjeg svijeta i kulture života/smrti, te će biti osposobljen za etičko utemeljene prosudbe i solidarno djelovanje u zajednici u kojoj živi.¹⁹

Prema domeni D (Crkva u svijetu), učenik će u vjeronaučnoj nastavi upoznati svijet iz kršćanske perspektive. Pred učenika se stavljaju različite mogućnosti shvaćanja, tumačenja i djelovanja Crkve u današnjem svijetu. Nastoji se povezati stvarnost vjerskog, religijskog, kulturnog, umjetničkog te društvenoga suživota. Učenik će najprije upoznavati vlastito mjesto u obitelji, vjerskoj zajednici i svijetu u kojem izgrađuje osobni identitet. Pokušat će postupno upoznavati i razumijevati analizirati povijesnu, ali i sadašnju ulogu Crkve na nacionalnoj, europskoj te svjetskoj razini. Učenik će se upoznati i s utjecajem drugih religija i svjetonazora na društveni i kulturni život suvremenog čovjeka. Nakon usvajanja navedenih sadržaja, učenik će moći argumentirano interpretirati različite kulturne izričaje (ekumenski i dijaloški pristup) s kojima se svakodnevno susreće te shvatiti neodvojivost Crkve i društva na nacionalnoj, europskoj i svjetskoj razini. Konačno, učenik će postati svjestan vlastitog života i uloge u Crkvi, i sebe kao svjedoka Crkve koja živi u svijetu i sa svijetom, gdje vjernik kroz kršćansku perspektivu živi sakramentalni život i izgrađuje ispravan odnos prema Bogu, te istovremeno živi i gradi solidarni humanizam prema drugima.²⁰

3. GLAZBENI I VJERSKI ODGOJ U ODGOJNO-OBRAZOVNOM SUSTAVU

3.1. Interdisciplinarnosti i međupredmetnost

Proučavajući kurikulum Katoličkog vjeronauka, uočavamo da Katolički vjeronauk svoju posebnost prema drugim školskim predmetima pokazuje tako što religiozne i religijske činjenice, koje su dio ukupne (nacionalne) kulture, čita svojim duhovnim očima i vlastitim religioznim jezikom. Imajući u vidu dominantan utjecaj kršćanstva, na razvoj opće i hrvatske kulture, te na život pojedinca i zajednice, očito je da su vjeronaučni sadržaji povezani s mnogim područjima znanja koja susre-

¹⁹ *Isto.*

²⁰ *Usp. Isto, 12.*

ćemo u nastavi. Interdisciplinarnost Katoličkoga vjeronauka s drugim odgojno-obrazovnim područjima, međupredmetnim temama te drugim nastavnim predmetima, omogućava promicanje kompetencija i vrijednosti kurikuluma u nastavi vjeronauka, što pridonosi cjelovitom odgoju učenika i razvoju njegovih kompetencija, odgovornosti i građanskih kompetencija i posljedično potiče njegov vlastiti razvoj kritičkoga i stvaralačkoga mišljenja. Katolički vjeronauk međupredmetnu povezanost ostvaruje s različitim nastavnim predmetima, poput Hrvatskoga jezika i književnosti, Likovne kulture, Glazbene kulture, Povijesti, Geografije i sl.²¹

Glazba pomaže i u formaciji identiteta. Svakodnevno se susrećemo s osobama koje proživljavaju krizu identiteta i teško prihvaćaju autoritete. Ovakvo nezadovoljstvo ogleđa se kao nedostatak samopouzdanja, volje i podrške od strane obitelji i važnih osoba, te strah od neuspjeha, neodlučnosti i sl. U ovakvoj zbunjenosti zbog identiteta i uloga, glazba može pomoći u formaciji pozitivnog identiteta.²² Interdisciplinarnost i međupredmetnost glazbenog i vjerskog odgoja i obrazovanja u osnovnoškolskim i srednjoškolskim kurikulumima utječu na formaciju nacionalnog i vjerskog identiteta. U vjeronaučnoj nastavi učenici mogu pjevati hrvatske adventske i božićne pjesme, ali i ostale duhovne pjesme kroz sva godišta vjeronaučne nastave. Međupredmetna povezanost se ostvaruje i kroz otkrivanje kršćanskih motiva i utjecaja kršćanstva na hrvatsko društvo i kulturu na području glazbene umjetnosti i tradicije.²³

Međupredmetna povezanost Glazbene kulture i Katoličkoga vjeronauka ostvaruje se ponajviše u pjesmi kojom učenik izražava svoju ljubav prema Bogu. Pjevanje je, sa svim svojim beneficijama, važna glazbena aktivnost koja može stvoriti mnoge pozitivne učinke u interdisciplinarnoj nastavi. Interdisciplinarna nastava uključuje sustavni proces, rad i suradnju svih nastavnika i odgojitelja koji sudjeluju u ovakvom odgoju i obrazovanju, a podrazumijeva nastavnike Glazbene kulture, Glazbene umjetnosti, Katoličkog vjeronauka te, primjerice, glazbenih pedagoga,

²¹ Usp. *Isto*, 156.

²² Usp. Sara Dodig Baučić, Uloga zbornog pjevanja i identifikaciji mladih, *Bašćanski glasi: južnohrvatski etnomuzikološki godišnjak*, 12 (2016.) 1, 210.

²³ Usp. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije*, 160.

glazbenih teoretičara pa i samih aktivnih glazbenika, poput dirigenta, svirača nekog instrumenta ili pjevača. Za vrijeme ovog procesa, važno je smanjiti improvizaciju u nastavi, a poticati nastavnike na temeljitu pripremu nastavnog sata prema prilagođenim priručnicima i udžbenicima za interdisciplinarnu nastavu.²⁴

Proučavajući kurikulum Glazbene kulture, u domeni B: Izražavanje glazbom i uz glazbu, vidimo da učenici izvode različite glazbene aktivnosti, npr. pjevaju, sviraju, igraju glazbene igre itd., te im to omogućuje cjelovit doživljaj glazbe i razvoj njihovih glazbenih sposobnosti i kreativnosti.²⁵

3.2. Uloga vjeroučitelja - neke metodičke preporuke

Glazba i pjevanje u nastavi jest *snažno oružje* koje ima moć i veliki utjecaj na raspoloženje djeteta. Možemo reći da su djeca pod velikim utjecajem *svijeta glazbe*. Pjevanje je najosnovnije izražajno sredstvo u glazbi, ono učenicima donosi zabavu i užitak. Kada se djeca integriraju u glazbeni odgoj i obrazovanje, glazba im nudi *dublje značenje* na koje djeca zanosno reaguju.²⁶

Glazbeni odgoj i obrazovanje uključuje i estetski odgoj, glazbenu pismenost, pjevanje, sviranje, slušanje i upoznavanje glazbenih djela, te dječje glazbeno stvaralaštvo.²⁷

Glazbeni odgoj i obrazovanje podrazumijeva čitavu glazbenu različitost koja uključuje i religioznu glazbu, a ona se može podijeliti na kršćansku, katoličku, protestantsku i sl. Ako bismo samo govorili o katoličkog glazbi, nju je moguće raščlaniti na liturgijsku glazbu, duhovnu

²⁴ Usp. Jadranka Garmaz - Sara Dodig Baučić, The Benefits of Music in Teaching Catholic Religious Education in Croatia, *Religius* 14 (2023.) 9, 1175., u: <https://doi.org/10.3390/rel14091175> (15. 9. 2023.)

²⁵ Usp. Ministarstvo znanosti i obrazovanja, *Kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije*, 11., 72-78.

²⁶ Usp. Lino Bianco - Irene Dillon - Marlene Gatt, Music in Teaching Religion in Primary Schools, *Melita Teologica*, 50 (1999.) 2, 19; Susan Avery - Casey Hayes - Cindy Bell, Community choirs: Expressions of identity through vocal performance, *Community music today* (2013.) 1, 249-260.

²⁷ Usp. Pavel Rojko, *Metodika nastave glazbe teorijsko-tematski aspekti. Glazbena nastava u općeoobrazovnoj školi*, Sveučilište J. J. Strossmajera, Osijek, 1996., 22-25., 48-114.

glazbu, pučko pjevanje i sl. Stoga, nameće se zaključak da u vjeronaučnoj nastavi možemo koristiti sve nabrojeno. Proučavajući kurikulum nastavnih predmeta Glazbena kultura i Glazbena umjetnost za osnovne škole i gimnazije i kurikulum nastavnog predmeta Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije, zaključujemo da glazbeni sadržaji koje možemo koristiti u vjeronaučnoj nastavi mogu biti svjetovnog ili religioznog karaktera.

Osim samog velikog utjecaja *svijeta glazbe* kao *snažnog oružja*, veliku i važnu ulogu ima i osoba vjeroučitelja.

Vjeroučitelj je odgovoran za izvedbu nastave i njezin tijek, a možemo izdvojiti nekoliko načina na koje možemo koristiti glazbu u nastavi:

1. Sat možemo *započeti pjesmom kao uvodnom molitvom*, bilo da djeca pjevaju neku pjesmu ili da slušaju/gledaju neki glazbeni spot. Na isti način možemo koristiti glazbu na kraju sata i pjesmu upotrijebiti za *završnu molitvu*.
2. Na satu se može *obrađivati tekst neke pjesme* koja se kasnije može i otpjevati.
3. Na satu djeca mogu *naučiti pjevati neku prikladnu (svjetovnu/nacionalnu) pjesmu*.
4. Na satu djeca mogu *slušati neke pjesme ili instrumentalnu glazbu* za vrijeme rada (samostalni rad, rad u paru, rad u grupi).
5. Djeca mogu *svirati na satu vjeronauka*, posebno ako je potrebno pratiti pjevanje učenika. Postoje djeca koja nisu dobri pjevači, ali mogu dobro svirati, te ih se tako može aktivno uključiti u nastavu.
6. Moguće je *igrati glazbene igre*.
7. Ako je riječ o talentiranijoj grupi učenika, mogu biti kreativni te *pokušati skladati neke melodije*.
8. Uz neku pjesmu ili instrumentalnu glazbu, djeca se mogu animirati te *pokretima (plesom) pratiti glazbu* koja se izvodi.

Kombinirajući glazbenu metodiku s metodikom vjeronaučne nastave, možemo koristiti različite glazbene sadržaje i forme te tako obogatiti i oplemeniti vjeronaučnu nastavu.

ZAKLJUČAK

Čovjek u svakoj svojoj definiciji ima potrebu za vjerskim i glazbenim odgojem i obrazovanjem. Budući da glazba pripada svim kulturama svijeta, ona je bitan element za cjeloviti razvoj svakog pojedinca. Glazba je neizostavan čimbenik u oblikovanju specifično-glazbenih i općih kompetencija učenika u obrazovnom sustavu Republike Hrvatske. Nastavni predmet Katolički vjeronauk u školi učenicima omogućava sustavno, postupno i cjelovito upoznavanje i usvajanje kršćanskog nauka i nauka katoličke vjere kako bi učenici ostvarili svoj poziv na svetost i postigli općeljudske, moralne i kršćanske vrijednosti. Katolički vjeronauk učenicima omogućuje upoznavanje utjecaja Katoličke Crkve na izgradnju ljudskoga društva te njezina doprinosa razvoju i napretku hrvatskoga i ostalih europskih naroda u kulturi, znanosti i školstvu, umjetnosti i graditeljstvu. U učenju i poučavanju glazbe, postoje elementi koji su prisutni u svim domenama, a to su: glazbeni jezik, čije poznavanje je potrebno kako bismo mogli aktivno slušati, razumjeti i izvoditi glazbu, te glazbeno pismo u slučaju aktivnog sviranja/pjevanja. Također, potrebno je znati služiti se informacijsko-komunikacijskim tehnologijama pri učenju i poučavanju glazbe, a one se odnose na upoznavanje učenika s računalnim programima, učenjem glazbenog pisma pomoću računala, audio obradom zvuka, radom u programima s kojima se može skladati glazba i sl. Vjeroučitelj će koristeći kurikulum Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti te kurikulum Katoličkog vjeronauka, svojom kreativnošću, preko tih predmetnih domena, osmisliti godišnji izvedbeni kurikulum Katoličkog vjeronauka za osnovne i srednje škole. Stoga je potrebno različite glazbene sadržaje u raznolikosti njihovih formi utkati u vjeronaučnu nastavu. Nastavni predmeti Glazbena kultura, Glazbena umjetnost te Katolički vjeronauk, u hrvatskome školskom odgojno-obrazovnom sustavu i kurikulumu, zajedno pridonose cjelovitom odgoju i obrazovanju učenika i razvoju njegovih kompetencija, utječu na njegovu individualnu i društvenu odgovornost, te na razvoj kritičkoga i stvaralačkoga mišljenja.

MUSIC IN THE CURRICULUM OF CATHOLIC RELIGIOUS EDUCATION

Abstract

In the educational system of the Republic of Croatia, music is an integral part of the educational process, so that we can incorporate it into the curriculum of Catholic religious education for primary and secondary schools. The dynamics of musical and religious upbringing and education are intertwined in their interdisciplinarity and cross-curriculum learning. Using the curriculum of Musical culture, Musical art and Catholic religious education, the religious teacher will, with his creativity, design an annual curriculum of Catholic Religious Education for primary and secondary schools. Therefore, it is necessary to inweave different musical contents in the diversity of their forms (singing songs, listening compositions, music videos, etc.) into religious education. Combining musical methodology with religious teaching methodology in religious school lessons can use different musical contents and forms, thus enriching and honouring today's student's educational process and formation.

Keywords: Musical culture and Musical art education, Catholic religious education, annual curriculum, interdisciplinarity, cross-curriculum learning